

KLIMAATAKKOORD : INDUSTRIE

Korte beschrijving van de in het klimaatakkoord genoemde technologieën voor de industrie tafel

Het klimaatakkoord

C3.2.1 Opgave

Om dit wenkend perspectief te realiseren, heeft het kabinet de ambitie geformuleerd om 49% CO₂ reductie in 2030 te bereiken ten opzichte van 1990, met een indicatieve reductieopgave voor de industrie van 14,3 Mton in 2030 additioneel aan het bestaand beleid (5,1 Mton).

Met deze ambitie zet Nederland erop in om eerder dan andere landen de transitie in te zetten die noodzakelijk is om de in Parijs afgesproken doelen te realiseren.

Dit vergt additionele investeringen van de Nederlandse industrie en van de overheid.

De vereiste reducties

Technologie	Inschatting vermeden CO ₂ eq in 2030 in Mton	Gemiddelde kosten in €/ton CO ₂ bovenop ETS ²⁹ in €/ton	Scope 2 en 3
Procesefficiency	6	0 – 50	Ca 3 Mton besparing op aardgas door levering van restwarmte
Lachgas en F-gassen	2	0 – 30	
Elektrificatie en groene waterstof	4	70 – 150	
Recycling ³⁰ , CCU en biobased chemie	1	10 – 150	Ca 2 Mton CO ₂ voor de glastuinbouw 1 à 2 Mton CCU en recycling die buitenlandse emissies voorkomen
CCS	7	50 – 70	
Totaal (opgave + bestaand beleid)	20		6 à 7 Mton

De grote industrie emissies

	Mton CO2/jaa
Tata steel BKG 1-2	6.30
Chemelot BKG 1-14	4.79
Shell raffinaderij	4.25
Yara sluiskil BKG 1-6	3.73
Dow Benelux BKG 1-9	2.74
Shell Moerdijk BKG 1-8	2.55
Esso raffinaderij rott	2.50
BP raff Rotterdam	2.29
Zeeland refinery	1.55
Air products botlek	0.91
Gunvor petroleum	0.42
Air liquide SMR	0.41
Enci Maastricht	0.38
Lyondell Botlek	0.29
Akzo Hengelo	0.29
Biomethanol Chemie Moerdijk	0.26
Cabot	0.25
Sabic Geleen	0.24
Totaal	34.2

Electrificatie

Simpele vervanging van fossiel gegenereerde energiestromen door elektrische bronnen.

Voorbeelden :

- Krachtbron : bv vervanging van turbines door E-motoren in de aandrijving van pompen en compressoren
- Warmtebron voor het vervangen van verbranding van fossiele brandstoffen door elektrische verwarmers.
  - Aandrijving van koelmachines
  - Stoomgeneratoren (< 5 MW ?)

Mechanische damp compressie

Wat is het en hoe werkt het ?

Typisch gebruik : verdampings/condenstatie stappen in de process industrie :

- Destillatie kolommen
- Indampings/concentratie apparaten

Beperkingen:

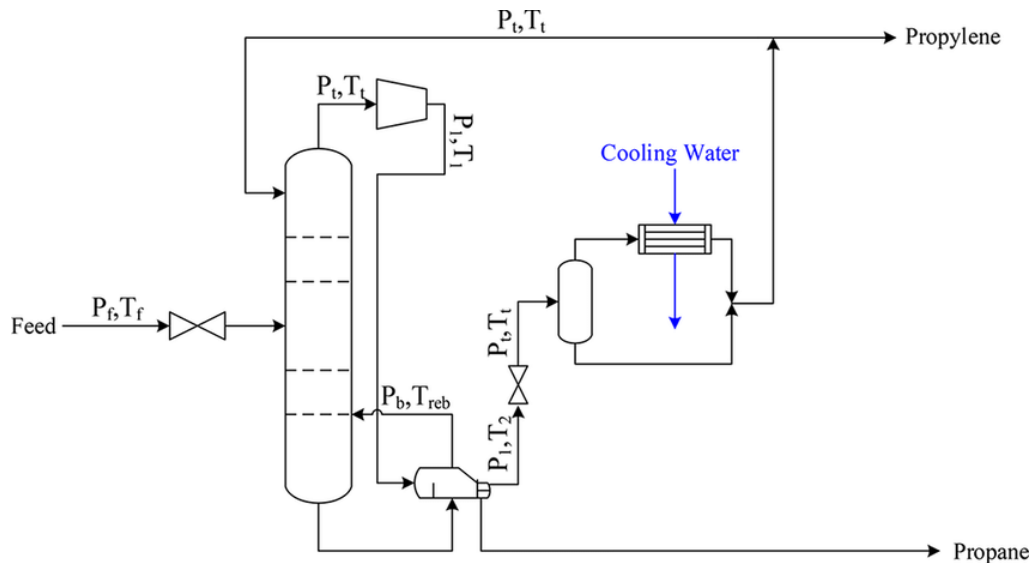
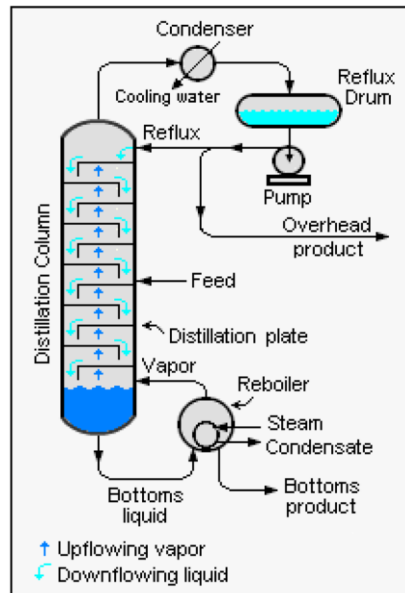
- Schone, niet-reactieve stoffen
- Toepasbaar bij laag temperatuurverschil tussen verdamper/condenser

Werkingswijze

Kookpunt van een stof is afhankelijk van de druk.

Verdampen/condenseren (is warmte-overdracht) vindt plaats bij kookpunt

Dus bij lagere temperatuur gegenereerde damp, kan door drukverhoging bij hogere temperatuur weer warmte leveren.

Waterstof

Wat is het en hoe werkt het ?

- Energiedrager en grondstof, maar geen primaire energiebron
- Kan dienen om hoge temperatuurprocessen te faciliteren

- Duurzaam op 2 manieren :

- Geproduceerd middels electrolyse onder gebruikmaking van groene of atoomstroom (groene waterstof)
- Geproduceerd middels stoom-methaan reforming (SMR) met opslag (CCS) van de vrijgekomen CO₂

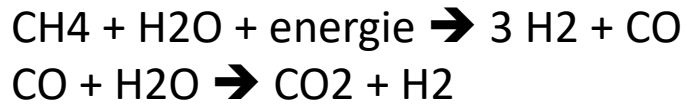
Hoe wordt het gemaakt ?

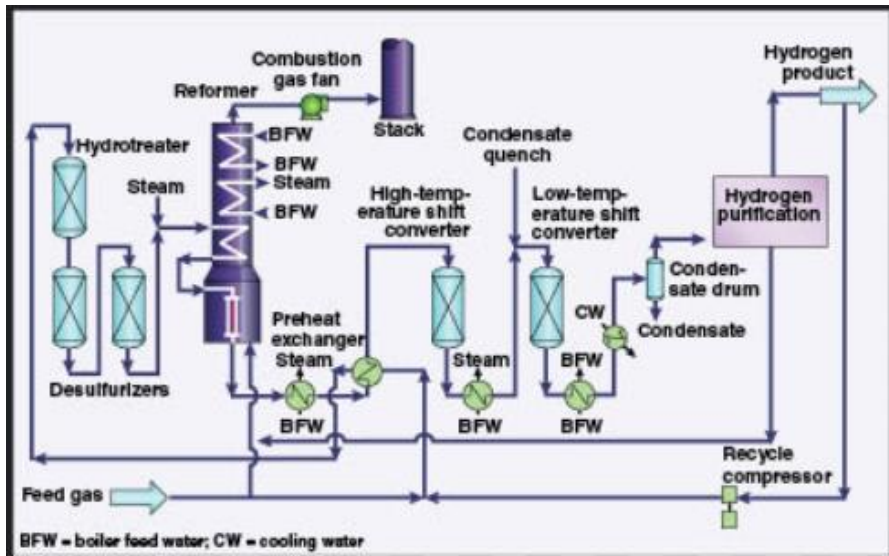
Source	Process	Efficiency Today
Natural gas Bio Gas	Steam reforming Auto-thermal reforming Solid Oxide Fuel Cell	70-75% >75% 80% (40-40)
Coal/Oil	Gasification	56%+ (=syngas)
Biomass	Gasification	44%+ (=syngas)
Electricity + Water	Electrolysis Alkaline and PEM	75-80% (90% exp.)
Sunlight + Water	Photoelectrochemical	14% (lab)

Hoe wordt het gemaakt ?

Reforming :

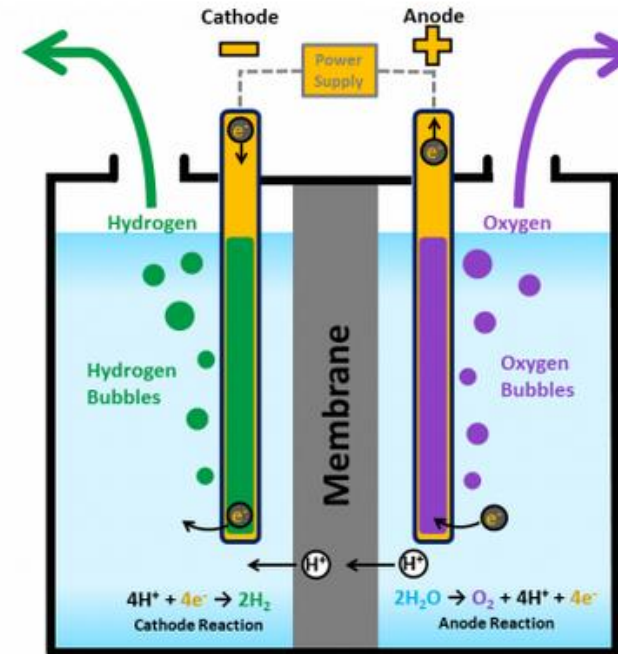
700-1100 grd C , 25 bar, Ni catalyst

Electrolyse :

~80 grd C , atm pressure, Fe/Ni alloys ?

Carbon capture and storage (CCS)

Wat is het en hoe werkt het ?

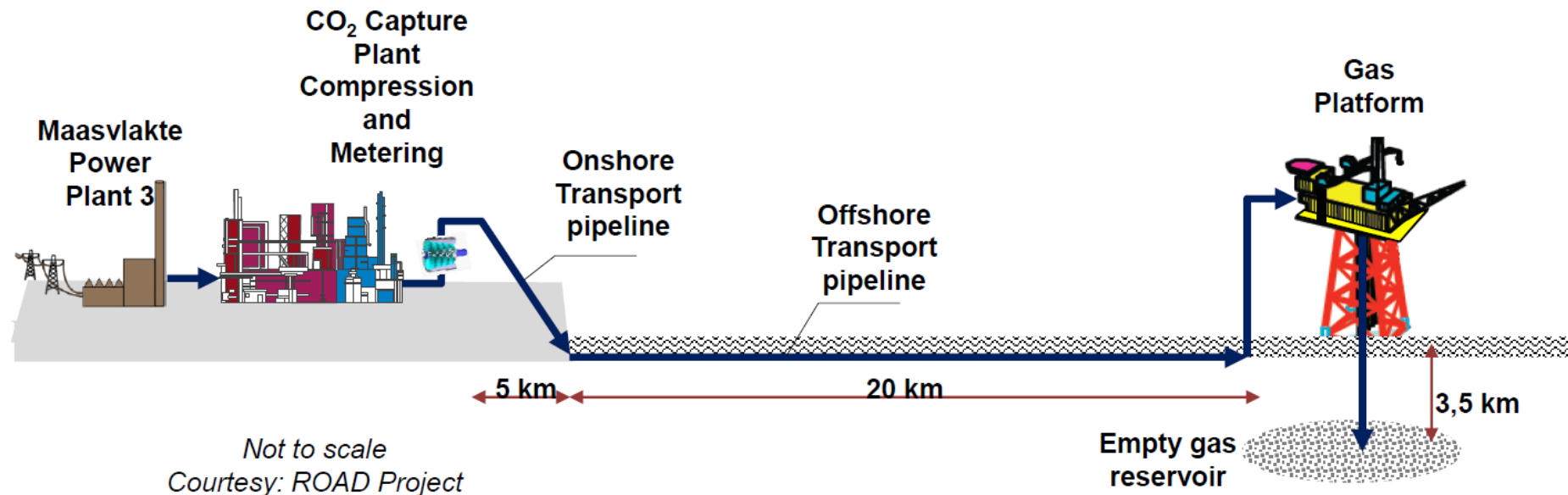
IPCC Special report over CCS (2005) :

CO₂ CCS is een proces bestaande uit :

- 1) afscheiding van CO₂ uit industriële bronnen
- 2) Transport naar een opslaglocatie voor
- 3) Langdurige afscherming van de atmosfeer

Werkingswijze

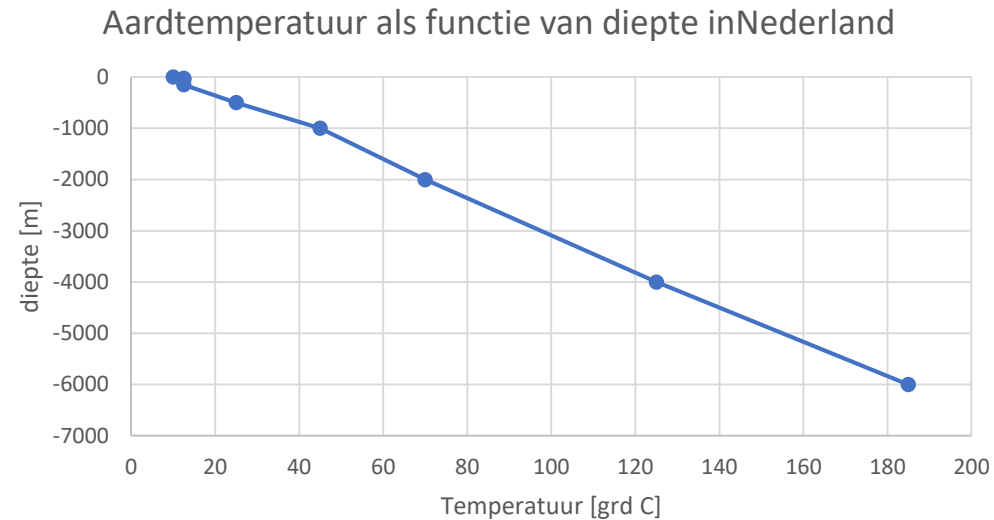
Schematic of the ROAD Project

Geothermie

Wat is het en hoe werkt het ?

Onttrekking van warmte via een werkvloeistof
circulatie (water + chemicalien?)

Toepassingen

Woningbouw-> met warmtepomp
Ca 100-150 m diep ; 10-15 grd C

Tuinbouwkassen (Vogelaer, Poeldijk)
Ca 2500 m diep ca 85 grd C

Industrie
Ca 7000 m diep ca 180 grd C

Aquathermie

Wat is het en hoe werkt het ?

TEO : thermische Energie uit (oppervlakte) water

Eventuele opslag in aquifers

Voorbeeld : Rijn debiet : 2200 m³/s ; 1 grd afkoeling → 9 GW warmte

Aquathermie

Landelijke potentie TEO

	Warmtevraag woningen en utiliteit	Warmtevraag in warmtenet-buurtten	Warmtevraag met TEO als bron	% van totaal	% van geschikt voor warmtenetten
	[PJoule]	[PJoule]	[PJoule]		
huidig	498,8	333,7	199,8	40,1%	59,9%
in 2050	349,2	233,6	151,5	43,4%	64,8%

- Onttrekkingscapaciteit oppervlaktewater
- Opslagcapaciteit ondergrond
- Buurten binnen 5 km van opp.water en grote warmtevraag
> 2000 GJ en > 600 GJ/ha

Deltares

Warmtepomp

Wat is het en hoe werkt het ?

Typisch gebruik : verdampings/condenstatie stappen in de process industrie :

- Destillatie kolommen
- Indampings/concentratie apparaten
- Algemene restwarmte terugwinning

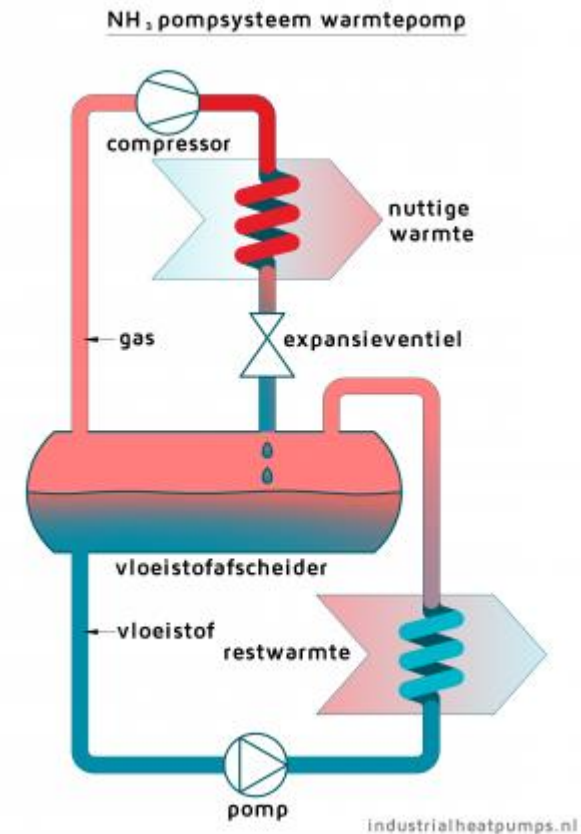
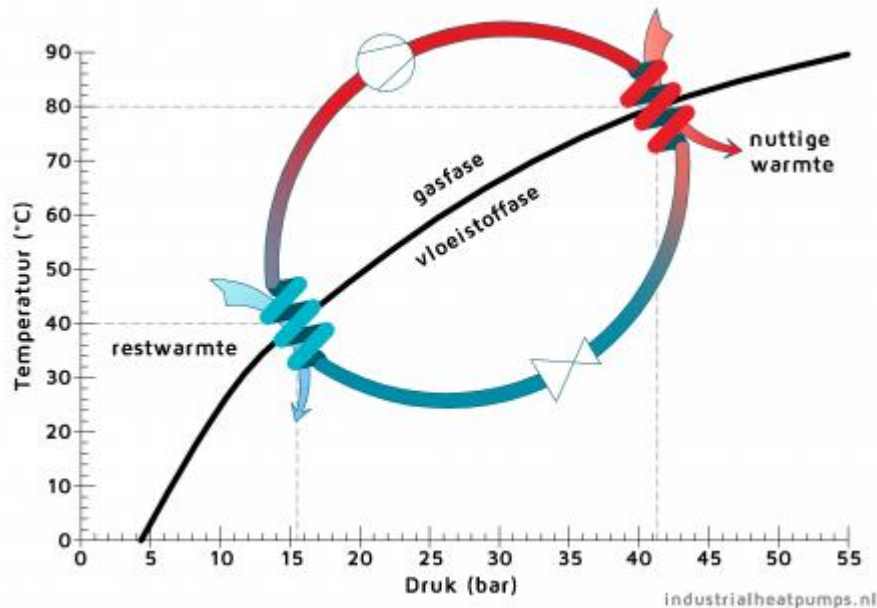
Beperkingen:

- Toepasbaar bij laag temperatuurverschil tussen verdamper/condenser

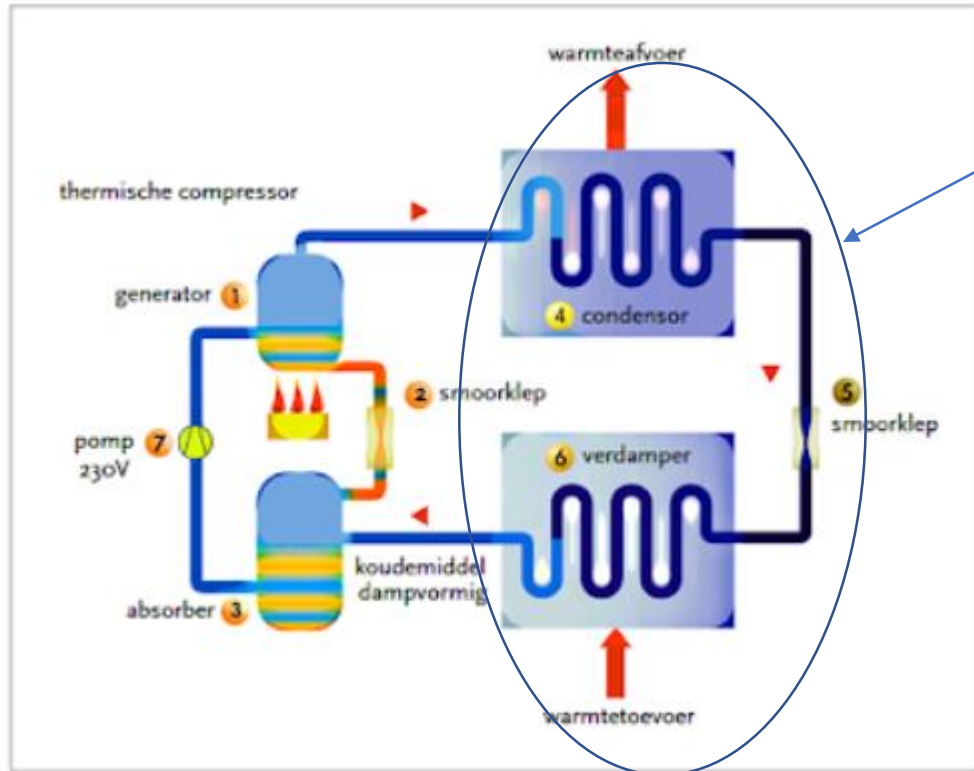
Werkingswijze

Warmtepomp werkingwijze is identiek aan die van mechanische damp-recompressie, maar...

Bij de warmtepomp zijn de processtromen gescheiden van het warmtepomp medium.

Absorptie warmtepomp (Kalina)

Klassieke deel
warmtepomp

Werkmedium : NH₃ opgelost in water

- NH₃ verdampt in generator 1
- Water gaat via smoorklep 2 naar absorber 3
- NH₃ condenseert in condensor 4 en levert (hoge temperatuur) warmte aan proces
- De vloeibare NH₃ gaat via smoorklep 5 naar verdamper 5 en verdampt onder toevoeging van (lage temperatuur) warmte
- Ammoniak lost in de absorber 3 op in het teruggevoerde water van smoorklep 2

Voorbeeld : gasgestookt